

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἑκπληξιν ἡ γειτόνισσα τὸ Ζερμπινιώ, ἰδοῦσα τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 187... τὴν θεια-Ἀχτίτσα φοροῦσαν καινουργῇ μανδήλαν, καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρῶνα μὲ καθαρὰ ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεια-Ἀχτίτσα εἶχεν ἰδεῖ τὴν προῖκα τῆς κόρης τῆς πωλούμενην ἐπὶ δημοπρασίας πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν ἀναξίου γαμβροῦ, διότι ἦτο ἔρημος καὶ χήρα καὶ διότι ἀνέτρεφε τὰ δυὸ ὀρφανὰ ἑγγονά της μετερχομένη ποικίλα ἐπαγγέλματα. Ἦτο (ὥς εἶναι μοναχὴ της!) ἀπ' ἐκείνας ποὺ δὲν ἔχουν στὸν ἥλιο μοῖρα. Ἡ γειτόνισσα τὸ Ζερμπινιώ ὥκτειρε τὰς στερήσεις τῆς γραΐας καὶ τῶν δυὸ ὀρφανῶν, ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ αὐτοῖς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος;

Εὐτυχὴς ὁ μακαρίτης, ὁ μπαρμπα-Μιχαλιός, ὅστις προηγήθη εἰς τὸν τάφον τῆς συμβίας Ἀχτίτσας, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὰ δεινὰ τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἦτο καλῆς ψυχῆς, ὥς εἶχε ζωὴ! ὁ συχωρεμένος. Τὰ δυὸ παιδιά, τὰ ἀδιαφόρετα, ὁ

Γεώργης καὶ ὁ Βασίλης, ἐπνίγησαν βυθισθείσης τῆς βρατσέρας των τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἐκείνη ἀπωλέσθη αὐτανδρος, τί φρίκη, τί καημός! Τέτοια τρομάρα καμμιᾶς καλῆς χριστιανῆς νὰ μὴν τῆς μέλλῃ.

Ὁ τρίτος ὁ γυιὸς τῆς, ὁ σουρτούκης, τὸ χαμένο κορμί, ἐξενιτεύθη, καὶ εὐρίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσεν; Ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἶπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τὰ χῶματα, κ' ἐπῆρε, λέει, μιὰ φράγκα. Μιὰ ὕγλεζοπούλα, ἓνα ξωθικό, ποὺ δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμέικα. Μὴ χειρότερα! Τί νὰ πῇ κανεῖς, ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάχνα του;

Ἡ κόρη τῆς ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, ἀφεῖσα αὐτῇ τὰ δυὸ ὀρφανὰ κληρονομίαν. Ὁ πατεριασμένος τους ἐζοῦσε ἀκόμα (ποὺ νὰ φτάσουν τὰ μαντᾶτα του, ὦρα τὴν ὦρα!), μὰ τί νοικοκύρης, τὸ πρόκοψε ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος καὶ [μὲ] ἄλλας ἀρετὰς ἀκόμη. Εἶπαν πῶς ξαναπαντρεύτηκε ἄλλοῦ, διὰ νὰ πάρῃ καὶ ἄλλον κόσμον εἰς τὸν λαιμόν του, ὁ ἀσυνείδητος! Τέτοιοι ἄντρες!... Ἐκαμε δὰ κι αὐτὴ ἓνα γαμπρό, μὰ γαμπρὸ (τὸ λαμπρὸ τ' νὰ βγῇ!).

Τί νὰ κάμῃ, ἔβαλε τὰ δυνατά τῆς, κ' ἐπροσπαθοῦσε ὅπως-ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ ὀρφανὰ. Τί ἀξιολύπητα, τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους, ἐβοτάνιζε, ἀργολογοῦσε, ἐμάζωνε ἐλιές, ἐξενοδούλευε. Ἐμάζωνε κούμαρα καὶ τὰ ἔβγαζε ρακί. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, κάμποσα βότσια ἀραβοσίτου ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποίει. Εἶτα κατὰ Ὀκτώβριον, ἅμα ἤνοιγαν τὰ ἐλαιοτριβεῖα, ἔπαιρνε ἓνα εἶδος πῆχυν, ἓν πενηντάρι ἐκ λευκοσιδήρου, μίαν στάμναν μικράν, κ' ἐγύριζεν εἰς τὰ ποτόκια, ὅπου κατεστάλαζαν αἱ ὑποσταθμοὶ τοῦ ἐλαίου, κ' ἐμάζωνε τὴν μούργα. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ὠκονόμει ὅλον τὸ ἐνιαύσιον ἔλαιον τοῦ λυχναρίου τῆς.

Ἀλλὰ τὸ πρῶτιστον εἰσόδημα τῆς θείας-Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἰούνιον κατ' ἔτος ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον, ἔπλεεν ὑπερπόντιος καὶ διεπεραιοῦτο εἰς Εὐβοίαν. Περιεφρόνησε τὸ ὄνειδιστικὸν ἐπίθετον τῆς «καραβωμένης», ὅπερ ἐσφενδόνιζον ἄλλα γύναια κατ' αὐτῆς, διότι ὄνειδος ἀκόμη ἐθεωρεῖτο τὸ νὰ πλέῃ γυνὴ εἰς τὰ πελάγη. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἡσχολεῖτο συλλέγουσα τοὺς ἀστάχους, τοὺς πίπτοντας ἀπὸ τῶν δραγμάτων τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τῶν φορτωμάτων καὶ κάρρων. Κατ' ἔτος, οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὸ σκῶμμα: «Νά! οἱ φ'στάνες! μᾶς ἦρθαν πάλιν οἱ φ'στάνες!» Ἀλλ' αὕτη ἔκυπτεν ὑπομονητικῇ, σιωπηλῇ, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλούσιας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπήρτιζε τρεῖς ἢ τεσσάρους σάκκους, ὁλόκληρον ἐνιαυσίαν ἐσοδείαν δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὰ δυὸ ὀρφανά, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῇ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώως, καὶ ἀποπλέουσα ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

Πλὴν ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς μετὰ τὴν νήσου, ὅπου κατῴκει ἡ Θεία-Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Εἶτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, χωρὶς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἤρχισε νὰ χιονίζῃ. Μόλις ἔπαυεν εἰς νιφετὸς καὶ ἤρχιζεν ἄλλος. Ἐνίστε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς, σφίγγων ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὅποια δὲν ἔλυωναν εἰς τὰ βουνά. «Ἐπερίμεναν ἄλλα».

Ἡ γραῖα μόλις εἶχε προλάβει νὰ μεταφέρῃ ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἀπὸ τῶν φαράγγων καὶ δρυμῶν, ἀγκαλίδας τινὰς ξηρῶν

ξύλων, ὅσαι μόλις θὰ ἤρκουν διὰ δυὸ ἐβδομάδας ἢ τρεῖς, καὶ βαρὺς ὁ χειμὼν ἐπέπεσε. Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπή, καὶ δειλαὶ τινες ἀκτῖνες ἡλίου ἐπεφάνησαν ἐπιχρυσοῦσαι τὰς ὑψηλοτέρας στέγας. Ἡ θεια-Ἀχτίτσα ἔτρεξεν εἰς τὰ «ὀρμάνια» ἵνα προλάβῃ καὶ εἰσκομίσῃ καυσόξυλα τίνα. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμὼν κατέσκηψεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμία ἡμέρα εὐδίας, οὐδεμία γωνία οὐρανοῦ ὁρατὴ, οὐδεμία ἀκτὶς ἡλίου. Κραταιὸς καὶ βαρύπνοος βορρᾶς, χιονιστής, ἐφύσα κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἁγίας ἡμέρας. Αἱ στέγαι τῶν οἰκιῶν ἦσαν κατάφορτοι ἐκ σκληρυνθείσης χιόνος. Τὰ συνήθη παίγνια τῶν ὁδῶν καὶ τὰ χιονοβολήματα ἔπαυσαν. Ὁ χειμὼν ἐκεῖνος δὲν ἦτο φιλοπαίγμων. Ἀπὸ τῶν κεράμων τῶν στεγῶν ἐκρέμαντο ὡς ὥριμοι καρποὶ σπιθαμαῖα κρύσταλλα, τὰ ὅποια οἱ μάγκαι τῆς γειτονιάς δὲν εἶχον πλέον ὄρεξιν νὰ τρώγουν.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23ης ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὐρίου ἔπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν φύλακα ἀπὸ τῆς μασχάλης του, ὁ Γέρος πεινασμένος ἤνοιξε τὸ δουλάπι, ἀλλ' οὐδὲ ψωμὸν ἄρτου εὔρεν ἐκεῖ. Ἡ γραῖα εἶχεν ἐξέλθει, ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. Ἡ ἀτυχὴς Πατρὼνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβεστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, νομίζουσα ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ της (ἦτο μόλις τετραετής, τὸ πτωχὸν κοράσιον) ὅτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ιδιότητα νὰ θερμαίνῃ, καὶ ἅς μὴ καίῃ. Ἀλλ' ἡ στάκτη ἦτο ὑγρὰ. Σταλαγμοὶ ὕδατος, ἐκ χιόνος τακείσης ἴσως διὰ τίνος λαθραίας καὶ παροδικῆς ἀκτῖνος ἡλίου, εἶχον ρεύσει διὰ τῆς καπνοδόχου.

Ὁ Γέρος, ὅστις ἦτο ἐπταετὴς μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ διότι δὲν εὔρισκε ψυχίον τι πρὸς κορεσμὸν τῆς πείνης του, ἤνοιξεν τὸ μόνον παράθυρον, ἔχον τριῶν σπιθαμῶν μῆκος. Ὁ οἰκίσκος ὅλος, χθαμαλός, ἡμιφάτνωτος μὲ εἶδος σοφᾶ, εἶχεν ὕψος δυὸ ἴσως ὀργυιῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

Ὁ Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον τι ἐπὶ τοῦ λιθίνου ἐρείσματος τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυρόφυλλου, ἀνοικτοῦ, ἐστηλώθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν ὀροφήν, ἀνέτεινε τὴν δεξιάν, καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον, ἐκ τῶν κοσμοούντων τοὺς «σταλαγμούς» τῆς στέγης. Ἦρχισε νὰ τὸ ἐκμυζᾷ βραδέως καὶ ἡδονικῶς, καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πάτρωνα νὰ φάγη. Ἐπείνων τὰ κακόμοιρα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον φέρουσα πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸ κόλπον της. Ὁ Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἀναπηδήσας ἔτρεξεν εἰς τὸ στῆθος της, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρχου εἶχεν «οἰκονομήσει» καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἢ καλὴ, καίτοι ὀλίγον τι αὐστηρὰ μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἐξευτελισμῶν καὶ διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων! Καὶ τί δὲν ἤθελεν ὑποστῆ, πρὸς ποῖας θυσίας ἡδύνατο νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δυὸ τούτων παιδίων, τὰ ὅποια ἦσαν δις παιδία δι' αὐτήν, καθ' ὅσον ἦσαν τὰ τέκνα τοῦ τέκνου της! Ἐν τούτοις δὲν ἤθελε νὰ δεικνύῃ αὐτοῖς μεγάλην ἀδυναμίαν, καὶ «ἡμερο μάτι δὲν τοὺς ἔδιδε». Ἐκάλει τὸν ἄρρενα «Γέρον», διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς Γέρου της, τοῦ μακαρίτου τοῦ μπαρμπα-Μιχαλιοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπόνει ν' ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον τὸ θῆλυ τὸ ἐκάλει Πάτρωνα θωπευτικῶς, καὶ ὀλίγον «σὰν ἀρχοντοξεπεσμένη ποὺ ἦτον», μὴ ἀνεχομένη ν' ἀκούῃ τὸ Ἀργυρώ, τὸ ὄνομα τῆς κόρης της, ὅπερ ἐδόθη ὡς κληρονομιά εἰς τὸ ὀρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἐκείνης. Πλὴν τοῦ ὑποκορισμοῦ τούτου οὐδεμίαν ἄλλην ἐπιδεικτικὴν τρυφερότητα ἀπένεμεν εἰς τὰ δυὸ πτωχὰ πλάσματα, ἀλλὰ μᾶλλον πρακτικὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δυὸ ὀρφανά, ἵνα κοιμηθῶσιν, ἀνεκλίθη καὶ αὐτὴν πλησίον των, τοῖς εἶπε νὰ φυσήσουν ὑποκάτωθεν τοῦ σκεπάσματός των διὰ νὰ ζεσταθοῦν, τοῖς ὑπесχέθη ψευδόμενη, ἀλλ' ἐλπίζουσα νὰ ἐπαληθεύσῃ, ὅτι αὖριον ὁ Χριστὸς θὰ φέρῃ ξύλα καὶ φωμὶ καὶ μίαν χύτραν κοχλάζουσαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἔμεινεν ἄυπνος πέραν τοῦ μεσονυκτίου, ἀναλογιζομένη τὴν πικρὰν τύχην της.

Τὸ πρωί, μετὰ τὴν λειτουργίαν (ἦτο ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων) ὁ παπα-Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης της, ἐπαρουσιάσθη αἴφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου:

- Καλῶς τὰ ἑδέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

«Καλῶς τὰ ἑδέχθῃ» αὐτὴ! Καὶ ἀπὸ ποῖον ἐπερίμενε τίποτε;

- Ἐλαβα ἓνα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθηκεν ὁ γέρον ἱερεὺς τινάσσων τὴν χιόνα ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

- Ὅριστε, δέσποτα! Καὶ μακάρι ἔχω τὴ φωτιά, ἐψιθύρισεν πρὸς ἑαυτήν, ἥ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ ρακὶ νὰ τὸν φιλέψω; Ὁ ἱερεὺς ἀνέβη τὴν τετράβαθμον κλίμακα καὶ ἐλθὼν ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἠρεύνησε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγεν μέγα φάκελλον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

- Γράμμα, εἶπες παπά; ἐπανέλαβεν ἡ Ἀχτίτσα, μόλις τότε ἀρχίσασα νὰ ἐννοῇ τὶ τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

Ὁ φάκελλος, ὃν εἶχεν ἐξαγάγει ἐκ τοῦ κόλπου του, ἐφαίνετο ἀνοικτὸς ἀπὸ τὸ ἐν μέρος.

- Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπόρι, ἐπανέλαβεν ὁ ἐφημέριος, ἐμένα μου τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἐβγῆκα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ἐνθεὶς τὴν χεῖρα ἔσω τοῦ φακέλλου ἐξήγαγε

διπλωμένον χαρτίον.

- Τὸ γράμμα εἶναι πρὸς ἐμέ, προσέθηκεν, ἀλλὰ σὲ ἀποβλέπει.

- Ἐμένα; ἐμένα; ἐπανελάμβανεν ἔκπληκτος ἡ γραῖα.

Ὁ παπα-Δημήτρης ἐξεδίπλωσεν τὸ χαρτίον.

- Εἶδεν ὁ θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλνει μικρὰν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γυιὸς σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν.

- Ἀπ' τὴν Ἀμέρিকা; Ὁ Γιάννης! Ὁ Γιάννης μὲ θυμήθηκεν; ἀνέκραξεν περιχαρής, ποιοῦσα τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἡ γραῖα.

Καὶ εἶτα προσέθηκε:

- Δόξα σοι, ὁ Θεός!

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδοκίμασε ν' ἀναγνώσῃ:

- Εἶναι κακογραμμένα ἐπανελάβε, κ' ἐγὼ δυσκολεύομαι νὰ διαβάζω αὐτὲς τὶς τζίφρες ποὺ ἔβγαλαν τώρα, ἀλλὰ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ βγάλωμεν νόημα.

Καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας, καὶ σκοντάπτων συχνά, ν' ἀναγινώσκη:

«Παπα-Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἷσιον, κ.τ.λ., κ.τ.λ. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν. Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιὰ εἰς τὸν Παναμᾶ, καὶ δὲν ἔχω καμμία συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους πατριῶτες ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πρὸ τριῶν χρόνων ἐντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλοὺς, καὶ δὲν ἤξευραν τί γίνεται εἰς τὸ σπίτι μας.

»Ἐὰν ζῇ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἶπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ καλὸ πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰς κακὸ πολλὰς φορὰς βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δυὸ φορὰς ἀπὸ κακὰς ἀσθένειες τοῦ τόπου ἐδῶ, καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια. Τὰ ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπῆγαν εἰς τὴν ἀσθένειαν καὶ μόλις ἐγλύτωσα τὴν ζωὴν μου. Εἶχα

ὕπανδρευθεῖ πρὸ δέκα χρόνων, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου ἐδῶ, ἀλλὰ τώρα εἶμαι ἀπόχηρος, καὶ ἄλλο καλύτερον δὲν ζητῶ παρὰ τὸ νὰ πιάσω ὀλίγα χρήματα νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἂν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴν ἔχουν παράπονο εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεός, καὶ δὲν ἤμποροῦμε νὰ πᾶμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγνωμοῦν, διότι ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν ἤμπορεῖ ἄνθρωπος νὰ προκόψῃ.

»Σοῦ στέλνω ἐδῶ ἐσωκλείστως ἓνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ ὑπογράψῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα ἐὰν ζοῦν. Καὶ ἂν, ὃ μὴ γένοιτο, εἶναι ἀποθαμένοι, νὰ τὸ ἐξαργυρώσῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἐὰν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανέν ἄνιψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχά. Καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἐὰν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα...».

Πολλὰ ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ ἐν σπουδαῖον παρέλειπε. Δὲν ἀνέφερε τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων, δι' ὅσα ἦτο ἡ συναλλαγματική. Ὁ παπα-Δημήτρης παρατηρήσας τὸ πρᾶγμα, ἐξέφερε τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν, λησμονήσας, νομίζων ὅτι εἶχεν ὀρίσει τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων παραπάνω, ἐνόμισε περιττὸν νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ παρακατιῶν, δι' ὃ καὶ ἔλεγε «τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ».

Ἐν τούτοις ἄφατος ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, λαβούσης μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ της. Ὡς ὑπὸ τέφραν κοιμώμενος ἀπὸ τόσων ἐτῶν, ὁ σπινθὴρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἀνέθορεν ἐκ τῶν σπλάγχχνων εἰς τὸ πρόσωπόν της καὶ ἡ γεροντική, ρικνὴ, καὶ ἐρρυτιδωμένη ὄψις της ἠγλαΐσθη μὲ ἀκτίνα νεότητος καὶ καλλονῆς.

Τὰ δυὸ παιδία, ἂν καὶ δὲν ἐνόουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἰδόντα τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νὰ χοροπηδῶσι.

Ὁ κὺρ Μαργαρίτης δὲν ἦτο ἰδίως προεξοφλητής, ἢ τοκιστής, ἢ ἔμπορος· ἦτο ὅλα αὐτὰ ὁμοῦ. Ἐνα φόρον ἐπιτηδεύματος ἐπλήρωνεν, ἀλλ' ἔκαμνε τρεῖς τέχνας.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα, εἰς φοβερὰν διατελοῦσα ἔνδειαν, ἔλαβε τὸ παρὰ τοῦ υἱοῦ της ἀποσταλὲν γραμματίον, ἐφ' οὗ ἐφαίνοντο γράμματα κόκκινα καὶ μαῦρα, ἄλλα ἔντυπα καὶ ἄλλα χειρόγραφα, ἐξ ὧν δὲν ἐνόει τίποτε οὔτε ὁ γηραιὸς ἐφημέριος οὔτε αὐτή, καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κὺρ Μαργαρίτη.

Ὁ κὺρ Μαργαρίτης ἐρρόφησε δραγμίδα ταμβάκου, ἐτίναξε τὴν βράκαν του, ἐφ' ἧς ἔπιπτε πάντοτε μέρος ταμβάκου, κατεβίβασε μέχρι τῶν ὀφρύων τὴν σκούφιαν του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του, καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζη διὰ μακρῶν τὸ γραμματίον.

- Ἐρχεται ἀπ' τὴν Ἀμέρικα; εἶπε. Σ' ἐθυμήθηκε, βλέπω, ὁ γυιὸς σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Εἶτα ἐπανέλαβεν:

- Ἐχει τὸν ἀριθμὸν 10, ἀλλὰ δὲν ξέρουμε τί εἶδους μονέδα νὰ εἶναι, δέκα σελλίνια, δέκα ρούπιες, δέκα κολωνάτα ἢ δέκα... Διεκόπη. Παρ' ὀλίγον θὰ ἔλεγε «δέκα λίρες».

- Νὰ φωνάξουμε τὸ δάσκαλο, ἐμορμύρισεν ὁ κὺρ Μαργαρίτης, ἴσως ἐκεῖνος ξεύρη νὰ τὸ διαβάσῃ. Τί γλῶσσα νὰ εἶναι τάχα; Ὁ ἐλληνοδιδάσκαλος, ὅστις ἐκάθητο βλέπων τοὺς παίζοντας τὸ κιάμο εἰς παράπλευρον καφενεῖον, παρακληθεὶς μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κὺρ Μαργαρίτη. Εἰσῆλθεν, ὀρθός, δύσκαμπτος, ἔλαβε τὸ γραμματίον, παρεκάλεσε τὸν κὺρ Μαργαρίτη νὰ τὸν δανείσῃ τὰ γυαλιά του, καὶ ἤρχισε νὰ συλλαβίζῃ τοὺς Λατινικοὺς χαρακτῆρας:

- Πρέπει νὰ εἶναι ἀγγλικά, εἶπεν, ἐκτὸς ἂν εἶναι γερμανικά. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται αὐτὸ τὸ δελτάριον;

- Ἀπ' τὴν Ἀμέρικα, κὺρ δάσκαλε, εἶπεν ἡ θεια-Ἀχτίτσα.

- Ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν; τότε θὰ εἶναι ἀγγλικόν.

Καὶ ταῦτα λέγων προσεπάθει νὰ συλλαβίσῃ τὰς λέξεις ten pounds sterling, ὅς ἔφερε χειρογράφους ἢ ἐπιταγῇ..

Sterling, εἶπε· sterling θὰ σημαίνει τάλληρον, πιστεύω. Ἡ λέξις φαίνεται νὰ εἶναι τῆς αὐτῆς ἐτυμολογίας, ἀπεφάνθη δογματικῶς.

Καὶ ἐπέστρεψε τὸ γραμμάτιον εἰς χεῖρας τοῦ κὺρ Μαργαρίτη.
- Αὐτὸ θὰ εἶναι, εἶπε, καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁ ἀριθμὸς 10, θὰ εἶναι χωρὶς ἄλλο γραμμάτιον διὰ δέκα τάλληρα. Τὸ κάτω-κάτω, ὀφείλω νὰ σᾶς εἶπω ὅτι δὲν γνωρίζω ἀπὸ χρηματιστικά. Εἰς ἄλλα ἡμεῖς ἀσχολούμεθα, οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων.

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐπειδὴ ἡσθάνθη ψῦχος εἰς τὸ κατάψυχρον καὶ πλακόστρωτον μαγαζεῖον τοῦ κὺρ Μαργαρίτη, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ καφενεῖον, ἵνα θερμανθῇ.

Ὁ κὺρ Μαργαρίτης εἶχεν ἀρχίσει νὰ τρίβῃ τὰ χεῖρας, καὶ ἐφαίνετο σκεπτόμενος.

- Τώρα, τί τὰ θέλεις, εἶπε στραφεὶς πρὸς τὴν γραίαν, οἱ καιροὶ εἶναι δύσκολοι, μεγάλα κεσάτια. Νὰ τὸ πάρω, νὰ σοῦ τὸ ἐξαργυρώσω, ξέρω πὼς εἶναι σίγουρος ὁ παράς μου, ξέρω ἂν δὲν εἶναι καὶ ψεύτικο; Ἀπὸ κεῖ κάτω, ἀπ' τὸν χαμένο κόσμον, περιμένεις ἀλήθεια; Ὅλες οἱ ψευτιές, οἱ καλπουζανιές ἀπὸ κεῖ μᾶς ἔρχονται. Γυρίζουν τόσα χρόνια, οἱ σουρτούκηδες (μὲ συγχωρεῖς, δὲν λέγω τὸ γυιό σου) ἐκεῖ ποὺ φένει ὁ ἥλιος τὸ φωμί, καὶ δὲν νοιάζονται νὰ στείλουν ἕναν παρᾶ, ἕνα σωστὸν παρᾶ, μονάχα στέλνουν παλιόχαρτα.

Ἐφερε δυὸ βόλτες περὶ τὸ τεράστιον λογιστήριόν του, καὶ ἐπανέλαβε:

- Καὶ δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα αὐτό, νὰ σὲ χαρῶ, εἶναι δέκα τάλλαρα! Νὰ εἶχα δέκα τάλλαρα ἐγώ, παντρεύομουν.

Εἶτα ἐξηκολούθησε:

- Μὰ τί νὰ σοῦ πῶ, σὲ λυποῦμαι, ποὺ εἶσαι καλὴ γυναίκα, κ' ἔχεις κ' ἐκεῖνα τὰ ὀρφανά. Νὰ κρατήσω ἐγὼ ἐνάμισυ τάλλαρο διὰ τοὺς κινδύνους ποὺ τρέχω καὶ γιὰ τὰ ὀχτώμισυ

πλια... Καὶ γιὰ νὰ ἴμαστε σίγουροι, μὴ γυρεύῃς κολωνᾶτα, νὰ σοῦ δώσω πεντόφραγκα, γιὰ νὰ ἴμαστε μέσα. Ὅχτώμισυ πεντόφραγκα λοιπόν... Ἄ! ξέχασα!...

Τοῦναντίον, δὲν εἶχε ξεχάσει· ἀπ' ἀρχῆς τῆς συνεντεύξεως αὐτὸ ἐσκέπτετο.

- Ὁ συχωρεμένος ὁ Μιχαλὶδὸς κάτι ἔκανε νὰ μοῦ δίνη, δὲν θυμοῦμαι τώρα...

Καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ λογιστήριόν του:

- Μὰ κ' ἐκεῖνος ὁ τελμπεντέρης ὁ γαμπρός σου, μοῦ ἔφαγε δυὸ τάλλαρα θαρρῶ.

Καὶ ὠπλίσθη μὲ τὸ πελώριον κατάστιχόν του:

- Εἶναι δίκιο νὰ τὰ κρατήσω... ἐσένα, ὅσα σου δώσω, θὰ σοῦ φανοῦν χάρισμα.

Ἦνοιξε τὸ κατάστιχον.

Αἱ κατάπυκνοι καὶ μαυροβολοῦσαι σελίδες τοῦ κατάστιχου τούτου ὠμοίαζον μὲ πίονας ἀγρούς, μὲ γῆν ἀγαθήν. Ὅ,τι ἔσπειρέ τις ἐν αὐτῷ, ἐκαρποφόρει πολλαπλασίως.

Ἦτο ὡς νὰ ἔκοπτε τις τὰ φύλλα τοῦ δενδρυλλίου, ἐκάστοτε ὅτε ἐγίνετο ἐξόφλησις κονδυλίου τινός, ἀλλ' ἡ ρίζα ἔμενεν ὑπὸ τὴν γῆν, μέλλουσα καὶ πάλιν ν' ἀναβλαστήσῃ.

Ὁ κὺρ Μαργαρίτης εὔρε παρευθὺς τοὺς δυὸ λογαριασμούς.

- Ἐννιὰ καὶ δεκαπέντε μοῦ χρωστοῦσε ὁ μακαρίτης ὁ ἄντρας σου, εἶπε· καὶ δυὸ τάλλαρα δανεικὰ καὶ ἀγύριστα τοῦ γαμπροῦ σου γίνονται...

Καὶ λαβὼν κάλαμον ἤρχισε νὰ ἐκτελῇ τὴν πρόσθεσιν πρῶτον καὶ τὴν ἀναγωγὴν τῶν ταλλήρων εἰς δραχμάς, εἶτα τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ποσοῦ τῶν δέκα γαλλικῶν ταλλήρων.

- Κάνει νὰ σοῦ δίνω... ἤρχισε νὰ λέγῃ ὁ κὺρ Μαργαρίτης.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ εἰσῆλθε νέον πρόσωπον.

Ἦτο ἔμπορος Συριανός, παρεπιδημῶν δι' ὑποθέσεις εἰς τὴν μικρᾶν νῆσον.

Ἄμα εἰσελθὼν διηυθύνθη μετὰ μεγίστης ἐλευθερίας καὶ

θάρρους εἰς τὸ λογιστήριον, ὅπου ἵστατο ὁ κὺρ Μαργαρίτης.
- Τί ἔχουμε, κὺρ Μαργαρίτη;... Τ' εἶν' αὐτό; εἶπεν ἰδὼν
πρόχειρον ἐπὶ τοῦ λογιστηρίου τὸ γραμματίον τῆς πτωχῆς
χήρας.

Καὶ λαβὼν τοῦτο εἰς χεῖρας:

- Συναλλαγματικὴ διὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν,
εἶπε καθαρᾷ τῇ φωνῇ. Ποῦ εὐρέθη ἐδῶ; Κάμνεις καὶ τέτοιες
δουλειές, κὺρ Μαργαρίτη;

- Γιὰ δέκα λίρες! ἐπανελάβεν αὐθορμήτως ἡ θεία-Ἀχτίτσα
ἀκούσασα εὐκρινῶς τὴν λέξιν.

- Ναί, διὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας, εἶπε καὶ πάλιν στραφεὶς
πρὸς αὐτὴν ὁ Ἑρμουπολίτης. Μήπως εἶναι δικό σου;

- Μάλιστα.

Ἡ Θεία-Ἀχτίτσα, ἐν καταφάσει, ἔλεγε πάντοτε «ναί», ἀλλὰ
νῦν ἠμπορεῖ καὶ αὐτὴ πῶς εἶπε «μάλιστα», καὶ ποῦ εὔρε
τὴν λέξιν ταύτην.

- Γιὰ δέκα ναπολεόνια θὰ εἶναι ἴσως, εἶπε δάκνων τὰ χεῖλη
ὁ κὺρ Μαργαρίτης.

- Σοῦ λέγω διὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας, ἐπανελάβε καὶ αὐθις
ὁ Συριανὸς ἔμπορος. Παίρνεις ἀπὸ λόγια;

Καὶ ἔρριψε δεύτερον μακρὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ γραμματίου:

- Εἶναι σίγουρος παρᾶς, ἀρζάν-κοντάν, σοῦ λέγω. Θὰ τὸ
ἐξοφλήσης, ἢ τὸ ἐξοφλῶ ἀμέσως;

Καὶ ἔκαμε κίνημα νὰ ἐξαγάγῃ τὸ χρηματοφυλάκιόν του.

- Μπορεῖ νὰ τὸ πάρῃ κανεὶς γιὰ ἐννέα λίρες... γαλλικές, εἶπε
διστάζων ὁ κὺρ Μαργαρίτης.

- Γαλλικές; Τὸ παίρνω ἐγὼ διὰ ἐννιά ἀγγλικές.

Καὶ στρέψας ὀπισθεν τὸ φύλλον τοῦ χάρτου, εἶδε τὴν
ὑπογραφὴν ἣν εἶχε βάλει ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς, παρέλαβεν
αὐτὴν μὲ τὸ ὄνομα φερόμενον ἐν τῷ κειμένῳ, καὶ τὴν εὔρε
σύμφωνον.

Καὶ ἀνοίξας τὸ χρηματοφυλάκιον ἐμέτρησεν εἰς τὴν χεῖρα

τῆς θεια-Ἀχτίτσας καὶ πρὸ τῶν ἐκθάμβων ὀφθαλμῶν αὐτῆς
έννέα στιλπνοτάτας ἀγγλικὰς λίρας.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τὴ ἡμέρα τῶν
Χριστουγέννων καινουργῇ ἄδολην μανδήλαν, τὰ δὲ δυὸ
ὀρφανὰ εἶχον καθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἰσχνὰ μέλη των
καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.